

TALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 49/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi maankäyttö- ja rakennuslain sekä maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Ympäristövaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 10 päivänä joulukuuta 2014 lähettäessään hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi maankäyttö- ja rakennuslain sekä maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta (HE 334/2014 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi ympäristövaliokuntaan samalla määrännyt, että talousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto ympäristövaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Jyrki Hurmeranta ja erityisasiantuntija Susanna Wähä, ympäristöministeriö
- neuvotteleva virkamies Virve Haapajarvi, työ- ja elinkeinoministeriö
- tutkimuspäällikkö Ari Ahonen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto

- alueidenkäyttöpäällikkö Brita Dahlgvist-Solin, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- vt. johtaja, yliarkkitehti Ritva Laine, Suomen Kuntaliitto
- suunnittelujohtaja Taru Hurme, Tampereen kaupunki
- asiamies Matti Räisänen, Kaupan liitto
- lakimies Timo Niemi, Kuluttajaliitto — Konsumentförbundet ry
- toimitusjohtaja Kari Luoto, Päivittäistavara-kauppa ry
- johtaja Anu Kärkkäinen, Rakennusteollisuus RT ry
- lainopillinen asiamies Tiina Toivonen, Suomen Yrittäjät
- puheenjohtaja Harri Broman, Erikoiskaupan Liitto ry
- toiminnanjohtaja Johanna Aho, Suomen Kauppakeskusyhdistys ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— Lidl Suomi Ky.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Esityksen keskeisenä tavoitteena on pyrkiä edistämään kilpailunäkökohtien ("toimivan kilpai-

lun edistäminen") parempaa huomioonottamista kaavoituksessa (1. lakiehdotuksen 5, 51 ja 9.2 §). Uuden sääntelyn on tarkoitus myös suju-

voittaa ja tehostaa kaavoitusprosessia (1. lakiehdotuksen 9 §) mm. poistamalla tarpeettoman yksityiskohtaiset ja päällekkäiset selvitykset. Lisäksi ehdotetaan, että kuntien velvoitteesta harjoittaa aktiivista maapolitiikkaa säännellään nykyistä selkeämmin laissa (1. lakiehdotuksen 5 a ja 20 §). Näiden ohella esityksessä ehdotetaan muutoksia muutoksenhakusääntelyyn.

Talousvaliokunta pitää hallituksen esityksen tavoitteita erittäin kannatettavina. Tasapuolisella kaavoitus- ja maapolitiikalla voidaan osaltaan vaikuttaa elinkeinonharjoittajien tasapuolisiin kilpailuolosuhteisiin. Tarvetta uudelle sääntelylle on, sillä esimerkiksi Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvitysten mukaan kotimaisella kaavoitusjärjestelmällä on luotu osin keinotekoiset niukkuuden olosuhteet, joissa alalle tulon mahdollisuudet ovat olleet erityisesti päivittäistavarakaupan osalta hyvin rajalliset.

Toimiva kilpailu. Valiokunta katsoo, että kilpailunäkökulma ehdotetaan sisällytettäväksi lakiin suhteellisen suppeassa muodossa. Tehokkaampaa olisi ollut sisällyttää vaatimukset myös eri kaavatasojen sisältövaatimuksiin sekä vähittäiskauppaa koskeviin erityissäännöksiin (9 a luku). Vähittäiskaupan osalta asiantuntijakuulemisessa on tuotu myös esille, että kattavampi kaupan alan kilpailunäkökohtien arviointi edellyttäisi koko lain 9 a luvun tarkastelua.

Hallituksen esityksessä todetaan (s. 7/II), että vuoden 2011 vähittäiskaupan suuryksikköjä koskenut lainmuutos on ollut voimassa vasta siinä määrin vähän aikaa, ettei luotettavia johtopäätöksiä lain toimivuudesta voida vielä tehdä. Ministeriön tarkoituksena on jatkaa vielä seurantaa ja arvioida mahdollisesti tarvittavia toimia, mikäli ongelmat korostuvat tai lainmuutoksen tavoitteet eivät toteudu. Talousvaliokunta pitää tärkeänä paitsi tehokasta seurantaa myös kykyä ryhtyä korjaaviin toimiin, mikäli edelleen ilmenevät ongelmat eivät kohtuullisen ajan kuluessa korjaannu. Edellä mainitun, kilpailun kannalta ongelmalliseksi todetun keinotekoisien niukkuuden on arvioitu vähittäiskaupan osalta johtuvan varsin alhaiseksi koetun suuryksikkörajan, enimmäismitoitusvaatimusten ja tiukasti

tulkitun keskustasijainnin yhdistelmästä. Valiokunta pitää tärkeänä, että nyt ehdotettu kaavoitusta koskeva sääntely sisällytetään käynnissä olevan seurannan piiriin ja tarkastellaan sääntelyn kokonaisvaikutuksia kattavasti myös kilpailuedellytysten tasapuolisuuden näkökulmasta.

Kaavoitusprosessi. Jotta kilpailunäkökohdilla olisi vaikutusta kaavoitusratkaisuihin, on olennaista, että ne tulevat riittävällä painoarvolla esille valmisteluvaiheessa. Kaavavalmistelua koskevassa 9 §:n 2 momentissa mainitaan joitakin osa-alueita (ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset), jotka tulee ottaa huomioon selvityksiä ja arvioita tehtäessä. Valiokunta katsoo, että kilpailunäkökohdat tulisi mainita tässä luettelossa tai ainakin sisällyttää pykälän perusteluihin maininta kilpailunäkökohtien huomioon ottamisesta samoin kuin siitä, että asiasta tullaan säätämään tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa.

Lain tosiasiallisten vaikutusten jäädessä soveltamiskäytännön varaan on tärkeää, että kunnille tarjotaan päätöksenteon tueksi ohjeistusta ja parhaita käytäntöjä kilpailunäkökohtien huomioon ottamiseksi.

Siirtymäajan pidentäminen. Teknisempänä muutoksena esityksessä ehdotetaan pidennettäväksi voimassa olevaa siirtymäsäännöstä (2. lakiehdotus) kahdella vuodella siten, että paljon tilaa vaativa erikoiskauppa tulee vähittäiskaupan suuryksikköjä koskevan sääntelyn piiriin vasta 15.4.2017 lukien. Talousvaliokunta puoltaa ehdotusta ja kiirehtii sen voimaansaattamista. Jatkoaika antaa maakunnille ja kunnille kohtuullisemman ajan tarvittavien kaavamutosten laatimiseen. Ilman ehdotettua muutosta vaarana on, että valmisteilla olevat rakennushankkeet keskeytyvät.

Lausunto

Lausuntonaan talousvaliokunta esittää,

että ympäristövaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 23 päivänä tammikuuta 2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Mauri Pekkarinen /kesk	Jukka Kärnä /sd
jäs.	Lars Erik Gästgivers /r	Eero Lehti /kok
	Teuvo Hakkarainen /ps	Päivi Lipponen /sd
	Harri Jaskari /kok	Jari Myllykoski /vas
	Antti Kaikkonen /kesk	Martti Mölsä /ps
	Johanna Karimäki /vihr	Arto Pirttilahti /kesk.
	Pia Kauma /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuula Kulovesi.

ERÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Kaupan suuryksiköiden sijainnin ohjaaminen lailla on perusteltua sekä sosiaalisista syistä että ympäristönsuojelun kannalta. Mikäli kaupan suuryksiköitä sijoitetaan kauas yhdyskuntarakenteesta ja asutuksesta, johtaa se helposti kehitykseen, jossa asutuskeskuksista häviävät pienet kaupat. Arjen asiointimatkat pitenevät, yksityisautoilu lisääntyy ja ilmastopäästöt kasvavat. Lähikauppojen säilyminen ja kehittäminen keskuksissa ja asuntoalueilla on erityisesti päivittäistavarakaupan osalta tärkeää mm. väestön ikääntyminen huomioon ottaen.

Useiden asiantuntijoiden lausunnoissa ehdotettiin vähittäiskaupan suuryksiköille säädetyn alarajan (2 000 k-m²) nostamista tai poistamista. En yhdy valiokunnan kantaan, että vähittäiskauppaa koskevia erityissäännöksiä pitäisi tarkastella. Valiokunta viittaa lausunnossaan, että "keinotekoisien niukkuuden on arvioitu vähittäiskaupan osalta johtuvan varsin alhaiseksi koetun suuryksikkörajan, enimmäismitoitusvaatimusten ja tiukasti tulkitun keskustasijainnin yhdistelmästä." Ympäristöministeriö toteaa valiokunnalle toimitetussa vastineessa, ettei 2 000 kerrosneliömetrin alarajan muuttamiselle ole selvityksen perusteella syytä.

Vähittäiskaupan suuryksikön koon alarajaan liittyy mahdollisuus alueellisesti määritellä,

mikä on seudullisesti merkittävä vähittäiskaupan suuryksikkö. Maankäyttö- ja rakennuslain 71 b §:n mukaan maakuntakaavassa määritellään merkitykseltään seudullisen vähittäiskaupan suuryksikön alaraja. Tällä tarkoitetaan sellaista kaupan yksikköä, jolla voidaan arvioida olevan yhtä kuntaa laajempia, seudullisia vaikutuksia. Laki mahdollistaa alarajojen vaihtelun maan eri osissa ja myös yksittäisen maakunnan alueella, joten voimassa olevan lain heikentämiselle ei edes ole perusteltua tarvetta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan pidennettäväksi voimassa olevaa siirtymäsäännöstä (2. lakiehdotus) kahdella vuodella siten, että paljon tilaa vaativa erikoiskauppa tulee vähittäiskaupan suuryksikköjä koskevan sääntelyn piiriin vasta 15.4.2017 lukien. Kahden vuoden siirtymäaika on liian pitkä ottaen huomioon lain ympäristötavoitteet sekä sen, että lainmuutoksen alkuperäinen siirtymäaika, 4 vuotta, on jo varsin pitkä aika sopeutua muutokseen.

Mielipide

Edellä olevan perustella esitän,

että ympäristövaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 23 päivänä tammikuuta 2015

Johanna Karimäki /vihr